

Seppo Santavirta

5.12.1945–22.6.2005

Professorn i ortopedi och traumatologi Seppo Sakari Santavirta från Helsingfors universitet avled i en plötslig hjärtattack den 22 juni 2005 bara 59 år gammal. Han var född i en läkarfamilj men förlorade sina båda föräldrar redan i skolåldern. Efter värnplikten följde han faderns fotspår och begav sig till Schweiz för att studera medicin vid universitetet i Zürich, från vilket han utexaminerades som färdig läkare 1972. Han försvarade också sin första doktorsavhandling ”Hyperplastische Schleimhautveränderungen im Dünn- und Dickdarm bei Morbus Menetrier” vid samma universitet 1973. Efter sin återkomst till Finland började han specialisera sig i kirurgi vid Helsingfors universitets centralsjukhus samtidigt som han förberedde sin andra doktorsavhandling ”Tourniquet ischaemia”, som han försvarade 1979. Han blev specialist i ortopedi och traumatologi 1980.

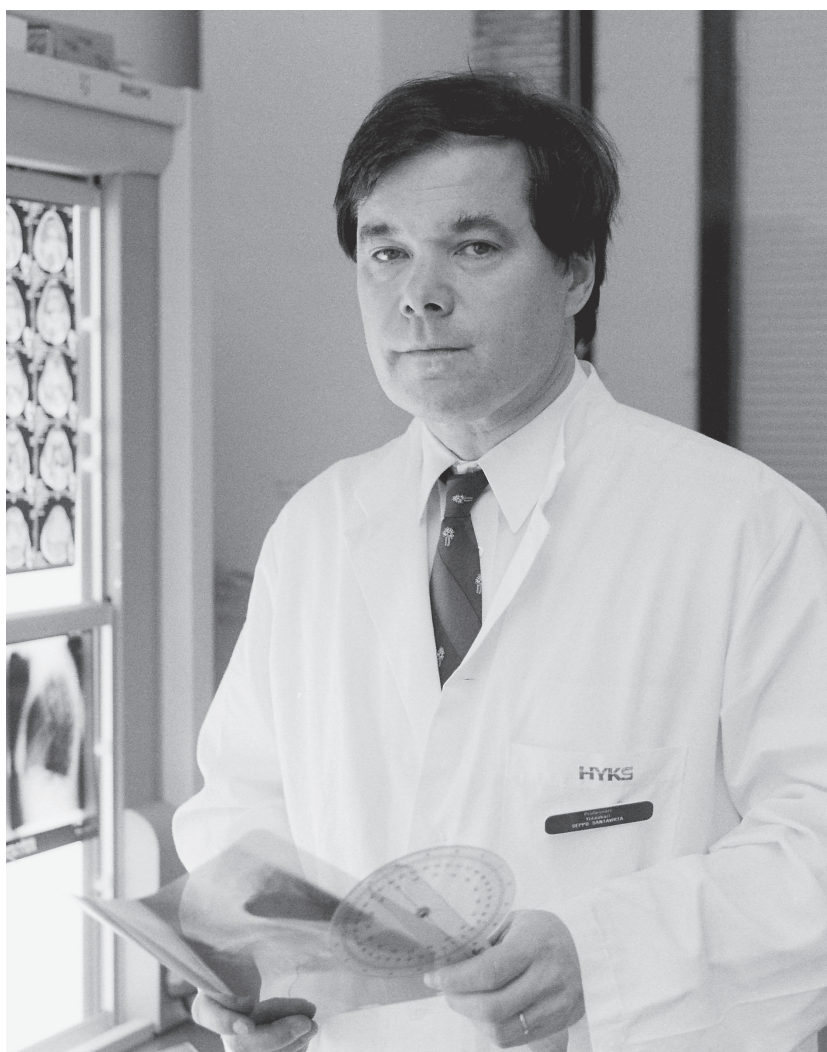
Största delen av sin aktiva karriär arbetade han på Helsingfors universitets centralsjukhus, men han satte även stort värde på sin utbildning och arbetet vid Invalidstiftelsens sjukhus Orton där han var avdelningsläkare från 1986–1996. År 1996 blev han utnämnd till professor i ortopedi och traumatologi vid Helsingfors universitet efter att alla fyra internationella sakkunniga hade placerat honom i första förslagsrum.

Seppo Santavirta och jag grundade tillsammans en internationell tvärvetenskaplig forskargrupp i muskuloskeletala och inflammatoriska sjukdomar som man kallade (TULES-gruppen). Denna forskargrupp utnämndes till nationell spetsenhet av Finlands Akademi för åren 2000–2005 och till en nationell doktorandskola av undervisningsministeriet för åren 2003–2006. Denna tvärvetenskapliga forskargrupp har särskilt koncentrerat sig på biomaterial och deras användning i konstgjorda höfter som reservdelar för människan samt i

vävnadsteknologiska tillämpningar. Den kanske viktigaste prestationen har varit produktionen av en diamanbeläggning som kan utnyttjas för bl.a. ledproteser och har visat sig ha en utmärkt biokompatibilitet. Om detta handlade Seppo Santavirtas tredje doktorsavhandling ”Compatibility of the totally replaced hip. Reduction of wear by amorphous diamond coating”; han blev filosofie doktor från Kuopio universitet 2003 efter att ha studerat och forskat under handledning av professorn i biomaterialteknologi Reijo Lappalainen. Över

50 forskare från 21 länder har besökt TULES-gruppen som gästforskare, och många av dem har senare fått en professur eller docentur eller arbetar utomlands som post doc-forskare.

Seppo Santavirta var en mycket flexibel och kreativ vetenskapsman. Trots att han som sportsman tyckte mera om individuella sporter, var han en god gruppledare som alltid uppmuntrade unga människor att göra det mesta av sin talang. Han var lojal mot sina seniormedarbetare och en man vars ord man kunde lita på.

Hans intresse för idrott ledde honom ursprungligen till studier i idrottsmedicin och idrottsskador samt senare trafikolyckor och sjukdomar i rörelseorganen i största allmänhet. Redan tidigt kom han med betydelsefulla bidrag till forskningen om occipito-atlanto-axiala sjukdomar. Han beskrev halsryggradens förändringar hos traumapatienter, ledgångsreumatism och juvenil reumatoid artrit, spondylartropatier, psoriasis och Downs syndrom. Studierna omfattade också beskrivningar av den kirurgiska behandlingen och långtidsprognosen. Dessa arbeten intresserade särskilt kollegerna i Japan som han ofta besökte och bland vilka han hade många goda vänner. Senare började han också studera biomaterial och artroplastier. Tillsammans med Kaj Tallroth beskrev han den aggressiva formen av aseptisk lösgörning, vilket ledde till en synnerligen tilltalande serie publikationer om mekanismerna för proteslossning av höftimplantat. Avhandlingen tog upp såväl patobiologiska processer från främmande kroppsreaktioner och immunsvår som kirurgisk behandling på längre sikt. Han insåg redan tidigt betydelsen av främmande kroppar och de lymfocytmedierade immunreaktionerna i proteslossningen. Därför sökte han samarbete med fysiker som arbetade med en plasmaaccelerator metod för att producera högklassig diamantbeläggning på glidyorna av konstgjorda höfter för att minska slitage och korrosion. En mycket långvarig vän, docent Mika

Hukkanen, som vid den tidpunkten arbetade vid professor Julia M. Polaks laboratorium i London, bidrog också till uppkomsten av alldeles utomordentligt goda och citerade arbeten om neuropeptider och innervationen av ledmembran och benvävnad.

Seppo Santavirta tyckte om både att forska och att arbeta med patienter; han glömde aldrig bort att patienten är en människa med sina egna känslor och sitt unika liv även då hon ligger i en sjukhusbädd. Han gjorde en hel del arbete om "coping" och livskvalitet tillsammans med sin fru tf. professor Nina Santavirta och matematikern, filosofie doktor Svetlana A. Solovieva som redan tidigt anslöt sig till gruppen efter emigrationen från Ryssland.

Det mesta av Seppo Santavirtas forskning karakteriserades av starka internationella kopplingar och nätverk, och han var medlem i ett antal internationella medicinska tidskrifters redaktionskommittéer. Sin mest betydelsefulla insats gjorde han dock som medredaktör i *Acta Orthopaedica Scandinavica* där han medverkade från 1989 fram till sin död. Under denna tid redigerade han hundratals manuskript och uppmunttrade många internationellt ansedda forskare och kliniker att skriva artiklar och översiktsartiklar till *Acta*.

Seppo Santavirtas alltför tidiga död avslutade en lång ortopedisk forskarkarriär som inte visade några tecken på att försvagas. Under sitt sista levnadsår hann han redan publicera 15 vetenskap-

liga artiklar i internationella tidskrifter. Några av hans sista arbeten publiceras i nästa nummer av *Acta Orthopaedica*, en ledare om biotribologi och en översiktsartikel i samarbete med några av hans nära vänner och medarbetare om läkemedelsbehandling av ledgångsreumatism.

Seppo Santavirta var en begåvad och mångsidig talang, vilket också reflekterades i hans fritidsintressen. Han var en ivrig idrottsman med en lång aktiv karriär inom tävlingsskridskoåkning. Han var ordförande för det finländska skridskoförbundet 1978–1979, och från 2001 var han ordförande för bancyklingsförbundet i Finland. Men han hade även helt andra strängar på sin lyra; han var mycket konstitresserad och förbättrade fortlöpande sina kunskaper speciellt i finsk konst. Han var en karismatisk person som ville göra saker på sitt eget sätt och föredrog att handla annorlunda och bättre än på det sedvanliga sättet. Han slappnade av och njöt mest av livet tillsammans med sin familj på sommarstugan i Högsåra i den finländska skärgården. Hans förtidiga död är en oersättlig förlust för den finländska och internationella ortopedin, för hans vänner och medarbetare men särskilt för hans hustru Nina samt sönerna Torsten och Robin.

Yrjö T. Konttinen

Katarina Rosenlöf

12.3.1958-26.12.2004

Docenten och specialisten i inre medicin och nefrologi Katarina Rosenlöf rycktes bort mitt i livet av tsunamin i Khao Lak i Thailand annandag jul 2004. I jätteflodvågen omkom också Katarinas make Pertti Lammi och deras son Viktor. Familjens yngsta medlem, sonen Viljam, räddades som genom ett under.

Ebba Katarina Rosenlöf var född i Helsingfors 12.3.1958. Efter att ha tagit studenten vid Nya Svenska Samskolan i Helsingfors år 1977 inledde hon sina medicinska studier vid Helsingfors universitet. Hon avlade medicine licentiatexamen år 1984 och disputerade för medicine doktorsgraden år 1987. Hon utbildade sig i invärtes medicin och nefrologi och fick specialisträttigheter inom bägge specialiteterna 1991 respektive 1993. År 1998 utnämndes hon till docent i inre medicin vid Helsingfors universitet.

Som den mångsidigt begåvade människa Katarina var, nådde hon framgång och fick erkänsla både som akademiskt och som praktiskt verksam läkare. Redan under studietiden stod hennes håg till forskningen. Hon blev medlem av en aktiv och internationellt erkänd forskargrupp vid Minervainstitutet, där hon fick till uppgift att studera erythropoetins biogenes. Hon tillägnade sig snabbt en betydande kunskap och färdighet i fråga om ett flertal laboratoriemetoder av typen radioimmunologisk analysmetodik, rening av proteiner och receptorstudier. De metodologiska arbetena utmynnade i hennes doktorsavhandling "Erythropoietin: Receptor and Comparison

with Renin Substrate". Efter doktorsavhandlingen publicerade hon ett flertal likaså värdefulla, huvudsakligen kliniska forskningsarbeten kring erythropoetin och järnomsättning i samband med renal anemi och inflammationsassocierad anemi.

Sin kliniska utbildning fick Katarina vid IV medicinska kliniken på Unionsgatan 38. Hennes bakgrund som forskare gjorde att det föll sig naturligt för henne att efter specialisering i invärtes medicin söka sig till nefrologin. Behandlingen av renal anemi hade under 1980-talet undergått en genomgripande förändring i och med att man efter isolering och kloning av den gen som kodar för erythropoetin hade kunnat framställa rekombinant humant erythropoetin. Katarina som själv hade möjlighet att följa erythropoetins effekt hos njursjuka har beskrivit den som närapå ett mirakel. Hennes goda teoretiska kunskaper kom väl till pass också i kliniska sammanhang. Hon blev den ledande experten i vårt land på området erythropoetin, järnomsättning och renal anemi, och hon anlätades flitigt som föreläsare på kurser och klinikmöten. Hon skrev uppskattade översikter om erythropoetin i nationella tidskrifter. En höjdpunkt på hennes akademiska bana var uppdraget som fakultetsopponent vid Uppsala universitet år 1996.

Katarina verkade från 1993 som specialistläkare i nefrologi vid Helsingfors universitetscentralsjukhus. Det krävande arbetet med de kroniskt njursjuka upplevde Katarina som både meningsfullt och givande. Hon arbetade aktivt för att patienterna genom självdialys skulle få kontroll över sin egen behandling, och hon var ansvarig läkare på Dialysstation Soura i Helsingfors. Hon var hängiven sitt kliniska värv, samvetsgrann i sin bedömning och pliktmedveten i sina beslut. För sina patienter var hon en god och ansvarsställande läkare, och arbetskamraterna på nefrologiska kliniken satte värde på hennes sakkunskap och erfarenhet samt på hennes kollegialitet och vänskap.

Redan under 1990-talet hade Katarina förvärvat undervisningserfarenhet och hon hade kontinuerligt anlåtats som föreläsare och meddelat klinisk grup-

pundervisning för medicine kandidater. I april 2004 utnämndes hon till klinisk lärare vid avdelningen för medicin vid Helsingfors universitet. Hon intresserade sig inte bara för den praktiska undervisningen utan också för de pedagogiska frågeställningarna; hon deltog aktivt i den pedagogiska diskussionen. Det var med samma omsorgsfullhet och noggrannhet hon gick in för sitt lärararbete som för sitt patientarbete. Avdelningen för medicin är tacksam för hennes insats för att utveckla undervisningen i nefrologi inom primärutbildningen. Det var tydligt att hon trivdes i sitt arbete som lärare för blivande läkare, och det gick inte att ta miste på att studenterna uppskattade hennes undervisning.

Hos Katarina Rosenlöf sammansmälte vetenskaplig precision och gott kliniskt omdöme i kombination med en charmfull spontanitet och ett chosofritt sätt till en ovanlig läkarpersonlighet. Hennes förmåga att formulera problemen och hitta argumenten var väl utvecklad, och hon gav sig inte förrän en oklar fråga var grundligt utredd. Hon hade starka litterära intressen och en utpräglad känsla för det estetiska i tillvaron. Men hon insåg också värdet av att hålla sig i god fysisk kondition. I det privata deltog hon med intensitet i umgänget, och en diskussion med Kato blev ofta något utöver det vanliga, något som inte lämnade motparten oberörd. Kurskamraterna har vittnat om festliga middagar i glada vänners lag under studietiden. Senare intog moderskapet en central plats i hennes liv, och det var tydligt att hon och maken under fritiden gick upp i sitt hem på Brändö, sitt sommarställe i Sibbo skärgård och i synnerhet i sönerna och deras fritidsintressen.

En omtyckt och uppskattad kollega har lämnat oss mitt i livet, ett liv som sjöd av aktivitet och var fyllt av hopp och framtidstro. Våra tankar dröjer hos Katarinas föräldrar och bror med familj och, mest av allt, hos lille Viljam.

Tom Pettersson